

VUKOSZÁVLYEV ZORÁN:

Tudásbázis létrehozása hazai építészetünk 1945–89 közötti időszakáról – kooperációs részvételű egyetemi kutatás az 1945 utáni építészeti örökségünk dokumentálására

A hazai (késő) modern építészet értékelési folyamatainak ezredfordulós tendenciái az örökségkezelés tárgykörébe vonják a közelmúlt épített emlékeit. A tárgyi emlékkör ugyanis a társadalmi emlékezetben közvetlenül megélt épített környezetként van jelen – a mai generációk számára megismerése és értékelése személyes és közösségi szempontból is fontos. Személyes vonatkozásban a kultúra-folytonosság, szakmai identitás, önreferencialitás mérnöki-művészi viszonyítási pontjait jelentheti. Társadalmi szempontból egy új felnövő generáció számára a modernitásról (és annak építészetéről) alkotható kép formálása, cizellálása érdekében fontos – a környezetünket meghatározó 20. század második felének építészete (és urbanisztikája) fenntarthatósági gondolkodásba illeszthetősége érdekében is.

Egy építészeti megközelítésű tudományos alapú kutatás keretei között egyetemi építész-hallgatók bevonásával, széleskörű megismerési és megismertetési folyamatnak köszönhetően, egy lezártnak tekinthető korszak, az 1945–89 közötti időszak épületállományának átfogó feltérképezése zajlik 2020 óta a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék berkein belül, a hazai építészeti helyek tudományterületben érdekelt kutatóival és hallgatóival együttműködésben. A korszak építészeti alkotásainak helyszíni vizsgálatokon alapuló és tudományos igényű elemzése mind a személyes viszony, mind az épített környezet alakításának társadalmi felelősségi tudata kialakítása vonatkozásában meghatározó. Közelmúltunk építészeti alkotásainak értékelő elemzése a minőségi alkotások elfogadottságát erősíti, mely építészetünk fejlődésének kontinuitását biztosítja és az örökségünkhöz fűződő szakmai és társadalmi konszenzus alapjait teremti meg.

A kooperatív kutatás tudományos hátterét valamint metodológiáját leíró korábbi szakmai tudományos és ismeretterjesztő publikációk eredményeit kiegészítve – a konferencia témájához kapcsolódóan – rövid áttekintést ad és a közvetlen eredményeket mutatja be ezen beszámoló.

KOOPERATÍV KUTATÁS

A BME Építészettörténet és Műemléki Tanszék jogelődjeivel fontos szerepet töltött és tölt be ma is a hazai építészeti kultúra megismertetésében, oktatásában, kutatásában és értékeinek archiválásában. Mindezt az építész generációk nevelésén keresztül közvetetten mérhető eredményességgel. Ennek központi aktusa a hallgatói-oktatói viszony, amely most egy dokumentatív program egységében is kifejeződik: az értékfeltáró kutatás ezúttal is oktató és hallgató közös munkáján alapul.

A Tanszék 2020-ban ünnepelte fennállásának – az előd tanszékek alapításának – 150 éves évfordulóját. Az évforduló kapcsán az utóbbi évek fejlesztésében létrejött adatbázisok – a Tanszék építészeti rajztárának és fotótárának repozitóriuma – mellett az aktuális

kutatásokról is számot adó felület mutatja meg a közösség tudományos szintű munkájának eredményeit.¹ Az NKA Örökségvédelem Kollégiuma támogatásának köszönhetően az építészoktatásba beilleszthető program mentén a hallgatókkal együtt végzett kooperatív kutatás valósulhatott meg 1945 utáni építészetünkre vonatkozóan.² A tevékenység nem csak intézményen belül, hanem további építészképző intézményekkel is létrejövő szélesebb körű kutatás lehetőségét nyitotta meg.

A kutatási tartalmak digitális platformra helyezésével egy hierarchikusan kereshető rendszer biztosítja az érdeklődők és kutatók számára az anyag áttekintését, valamint az oktatók számára a felbecsülhetetlen értékű anyag építészképzésbe bevonását is. Az adatbázishoz kapcsolódó további intézményekkel országos lefedettségű együttműködés láthatósága valósulhat meg – egy olyan korszak emlékének kooperatív feldolgozásával, mely hazai építészeti identitás-képünk formálását segítheti.

KUTATÁSTÖRTÉNETI INSPIRÁCIÓ

Az átfogni kívánt majd fél évszázad építészetéről az egykori állami szakpolitika periodikus rendszerességgel elkészítette ismertető bemutatásait³ (épülettípusonként vagy kultúrpolitikai fordulatokhoz kötődően), de a demokratikus átmenet utáni években indult csak meg a valós értékelése az építészeti emlékanyagnak. A Magyar Építőművészet hasábjain átfogó szemléletű, kiegyensúlyozott értékrendű, és (az objektivitáson túl a közvetlen emberi kapcsolatokból adódóan helyesen) személyes látásmódú írások jelentek meg Moravánszky Ákos, Ferkai András, Janáky István kimért feldolgozásainak köszönhetően. De a második világháború utáni építészetünk értékelő elemzése először a cambridgei MIT Press Sisa József és Dora Wiebenson szerkesztette átfogó monográfiában jelent meg 1998-ban.⁴ A Budapest 20. századi építészetének 1980-ban megjelent, Jékely Zolt és Sódor Alajos szerkesztette katalógusát⁵ is csak 2002-ben követték a Lőrinczi Zsuzsa (6Bt) által összefogott kutatói csoport monografikus munkái: előbb a fővárosi majd a vidéki Magyarország 20. századi építészetéről.⁶ Ekkor jelent meg a kortárs építészeti körkép adó, Klein Rudolf, Lampel Éva és Lampel Miklós alkotta szerzői csoport munkája, a lezáruló 20. századra azonnali visszatekintésként.⁷ Az építészeti diskurzusban azonban idővel a különböző tendenciák szerinti kismonográfiák váltak inkább jellemzővé, és az alkotói életműveket feldolgozó bemutatások (Vallomások sorozat, a 6Bt monográfiái,⁸ majd a 2010-es évek közepétől az MMA építészportréi). Jellemző évtizedeket tekint át a Magyar Építészeti Múzeum munkatársainak hazai,⁹ illetve bécsi kiállításokhoz kötődő katalógusai.¹⁰ Érdekes tendencia hazánkban, hogy az átfogó szemléletű kutatás

1 A BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék intézményi honlapja, azon a Rajz- és Fotótár elérhetősége: <https://eptort.bme.hu/tudastar/rajz-es-fototar/>

2 Nemzeti Kulturális Alap Örökségvédelem (Műemlék és Régészet) Kollégiuma által támogatott 207113/00117 azonosítójú „Tudásbázis létrehozása hazai építészetünk 1945–89 közötti időszakáról – kooperációs részvételű kutatás az 1945 utáni építészeti örökségünk dokumentálására” pályázati program.

3 Szendrői, 1965.

4 Ferkai, 1998.

5 Jékely–Sódor, 1980.

6 Lőrinczi–Vargha, 1997.; illetve: Lőrinczi, 2002.

7 Lampel–Lampel–Klein, 2001.

8 Itt csak megemlítve egyet-egyet, nem felsorolva az összeset: *Vallomások... Török Ferenc*, 1996.; illetve: Ferkai, 2000.

9 Prakfalvi–Hajdú, 1996.

10 Stiller, 2014.; továbbá: Stiller, 2017.

az örökségvédelemben munkálkodókat is foglalkoztatja: a modern építészet bevonása a nemzeti örökség listáira már az 1996-os 26. Egri Nyári Egyetemen felmerül, 2001-ben Szegeden a XXI. Országos Műemléki Konferencián már a 20. század második fele modern alkotásainak sajátos kérdéskörével (is) foglalkoznak előadók.¹¹ De lényegi áttörés a hazai második világháború utáni modern építészet „érték”-megítélésében nem mutatkozik – a ’45 után épült jelentős alkotások a kanonizálódás útjára lépnek az élő szakmai párbeszédnek köszönhetően, de a nemzeti kulturális öntudatról jellegzetes képet mutató műemléki épületállománynak 0,5 %-át sem éri el a korszakból származó emlékek sora.¹² A nem kellő mértékű figyelemfókusz betudható annak is, hogy a közelmúlt emlékeinek megítélése még építészszakmai körökben sem rendelkezik tudatos hierarchikus érték-renddel: a „boomer” építészgeneráció személyes kötődéssel, az egykori „mester”-ek alkotásaihoz még személyes viszonyral bír, de az x-y-z-α generációk már csak áttételesen „kerülhetnek képbe” egy önreferencialitását gondo-zó építésziroda-vezetőnek köszönhetően. Az egyetemi építészettörténet-oktatásban a modern építészetünket megismertető előadások jó alapot adnak/adhatnak e kötődéshez, de módszertanilag megújulást igényel az „ismeret” átadásának módja a „látás” képességének fejlesztése érdekében. Az épületek megismerésére alapozó, adatlapos és képi dokumentálást alkalmazó oktatásmódszertan „viszony”-t képez a vizsgált (épület) és vizsgáló (esetünkben építészhallgató) között – mely vezetett értékelési módszertanon keresztül egy saját értékrend kialakítását segíti (jelen esetben a vizsgált épület [kései] modernsége értékeihez). A tudományos alapú kutatás oktatásba bevonását, az értékhierarchia kialakítása módszertanának alkalmazását célzó „program”-nak jelentősége az új építészgenerációk, mint „hub” megszólítása miatt lényeges. Akik a „fenntarthatóság” mai bűvös fogalmához jól integrálható értékelésrendszer kapnak – ezt későbbi praxisukba illesztve az építetők számára is komplexebben közvetíteni képes építészekké válhatnak. Az egykori épületek mai helyzetükben történő értékelő elemzésével közelebb kerülhetünk egy adott épületen keresztül annak létrejöttkori társadalmi és kulturális környezetéhez, értőbben viszonyulhatunk, pontosabban értékelhetjük akkori építészeti állásfoglalásait és azok mai minőségi rangját is.

MÓDSZERTAN

A szakirodalmi áttekintések alapján mintegy 500 budapesti és 700-at meghaladó vidéki épület került a kutatás átfogóan vizsgálható épületekre összeállított adatbázisába. A főbb források a korabeli szakmai folyóiratok (Magyar Építőművészet, Új építészet, Magyar Építőipar, Műszaki tervezés), a vizsgált időszakban megjelent összefoglaló munkák, valamint reprezentatív vállalati és tervezői monográfiák voltak.

Egy épület megismerése a legfőbb adatok rögzítése mellett az elérhető szakirodalmi források, az épület jelenlegi helyzetére utaló információk összegyűjtésével teremt alapot a további munkának: archív fotográfiák, intézménytörténeti dokumentumok, napilapok építés-folyamati híradásai, de eseményekhez kötődő beszámolókból kinyerhető használati információk is gazdagíthatták egy épület építéstörténeti feltárását. A rendszerezett adatgyűjtést adatlap segíti (l. ábrásor). A kutatók által összeállított „kérdőív” vezeti a résztvevő hallgatókat és az adatrögzítésben munkájukat segítő tulajdonosokat (használatokat, üzemeltetőket) az épület műszaki adatainak szisztematikus megismerésében – ez egy több szereplőt bevonó megismerési szint. Az épület helyszíni dokumentálása

11 XX. századi műemlékek és védelmük. 1996.

12 Bódyné Máté, 2022.

a megfigyelésekre, a szóban átadott információkra, a helyszínen is használt épülettervjázokra alapoz és gazdag (szisztematikusan vezetett) fotódokumentálással állapotot rögzít. (Több esetben az épületek már jelentős átalakításon estek át vagy elbontották azokat – a változás szakaszait is azonosítják a hallgatók – esetenként szinte még utolsó pillanatban az épületet évtizedek óta ismerő használók kikérdezése által.) A kutatás alapos feltárás esetén kiegészül a már (megyei) levél- és tervtárban elhelyezett dokumentációk begyűjtésével vagy az építészek (örököseik) által rendelkezésre bocsájtott anyagokkal is. A rendelkezésre álló információk, objektív adatok és szubjektív benyomások által feladat volt az épületek létrejöttkori környezetben elfoglalt helyének, történetének ismertetése és (ami a leglényegesebbnek tekinthető edukációs oldalról) egy saját értékelő leírás az épület mai állapotát, építészeti értékeit, egyediségét személyes olvasatban megjelenítő értékelés (kisesszé jellegű írás).

A vizsgálatba bevonni tervezett emléktanyag rendszerezését lehetővé tevő táblázatos feldolgozás területi, korszak és funkció szerinti leválogatási lehetőséget biztosít elsősorban, mely a kooperatív, hallgatókkal végzett épületfeltárás jól használható alapját adja akkor, amikor (oktatási keretek között megoldhatóan) a résztvevők érdeklődési fókuszának megfelelő emlék kijelölése történik. A személyesebb információk, a perszonalisabb adatok ugyanakkor nem képezhetik szélesebb körben megosztható anyagok részét – az etikus adatgyűjtés és felhasználásra értékelés is a dokumentálási munka része.

Az itt mellékelt épület-adatlap a Reimholz Péter tervező vezetésével létrejött balasagyarmati oktatási és művelődési központról készült 70 oldalas dokumentum oldalnézetéből ad áttekintő válogatást – reprezentatív céllal.

BME ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI KAR ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKI TANSZÉK
MODERN MAGYAR ÉPÍTÉSZET - FELVÉTELEZÉSI ADATLAP 2021

Épület (hsta szerinti) neve	Balassagyarmati 12 tantermes középiskola
Megye	Nógrád megye
Település irányítószáma	2660
Település neve (Budapest esetében kerület, városrész)	Balassagyarmat
Köztér megnevezése és típusa (ül. utca, tér, köz – leírásba írt)	Rákóczi fejedelem út
Házszám	50
GPS koordináták	ÉSZ: 48.08053400278814, KH: 19.297919213627917
Építész/építészek neve	Reimholz Péter Munkatársak: Rajk László, Szécs László, Lukács Gabriella
Tervezőintézet neve	IPARTERV, „A” iroda
Szakági tervező neve (és feladata)	Stáhlus: Újvári-M. Zoltán Gépez: Nagy Károlyné, Destekné Molnár Györgyi, Werb János Elektromos: Kuczoray Imréné Közműtervező: Újvári Zsuzsanna Ut. terprendezés, zöldterület: Kállai Ferencné, Budai Ilona Organizáció: Mohácsi András
Tervezés éve	1984-1985
Építés – átadás éve	1989
Épülettípus – eredeti funkció	Középiskola
Épülettípus – mai funkció	Művelődési ház és középiskola
Épület mai megnevezése	Mikszáth Kálmán Művelődési Központ, Madách Imre Városi Könyvtár, Nógrád Megyei SZC Szent-Györgyi Albert Technikum
Átépítés ideje (és tervezője)	2004-A meglévő főzőkonyha és étterem helyén találokonyha és étterem kialakítása, tervező: Kovács Gábor 2007-Kamaterem felújítása, tervező: Kovács Gábor 2008-Uj tornaterem, tervező: Jádák Zoltán
Legutóbbi helyreállítás ideje (és tervezője)	-
Adatszolgáltató neve (aki, találokonyha, aki az adatfelvételben segített)	-
Adatalkészítő hallgató	Jusztin Fanni

1

A kutatásban meghatározott felvételezési adatlap elemei (mintaprojekt)

BME ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI KAR ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKI TANSZÉK
MODERN MAGYAR ÉPÍTÉSZET - FELVÉTELEZÉSI ADATLAP 2021

Folyóirat publikáció	Reimholz Péter A balassagyarmati 12 tantermes középiskola tervezése a tervpályázattól a versenytárgyalásig Műszaki tervezés 1986-os év 4. lapszáma 4-10. oldal http://hazai.kozep.bme.hu/hu/muvelodesi-kozpont-es-gimnazium-balasagyarmat/
Egyéb anyag / net	A balassagyarmati művelődési ház és 12 tantermes iskola tervezése egy országos tervpályázat keretében zajlott, melynek lezárásakor 2 díjazott pályamű versenyzett tovább: az ÁÉTV és az IPARTERV pályaműve, melyek alapján hasonlítottak egymáshoz, illetve a tervezési területen az Árpád utca felől részben hasonló lakófunkciót gondoltak telepíteni. Végül a Városi tanács versenybizottsága az IPARTERV pályaművét jelölte meg győztesként. Alapvető kompozíciós elve a halmazszerű tömegképzés és a városrészhez való alkalmazkodó geometriai kialakítás volt. Ez lehetőséget nyújtott arra is, hogy az épület építése szakaszokra legyen bontva. Az első részben az iskola épült meg, melyből a fedett tornaterem kimaradt. A kivitelezést első körben a Budapesti nyerte egy lengyel kivitelező ajánlatával, azonban újra kellett hirdetni a kivitelezést - külkereskedelmi engedélyek hiánya miatt. Az épület szerkezete monolitikus téglafal, melyre acél fedélzések kerültek. Szerkezeti alapele a Mikszáth Kálmán utca felé másodlagosan igazodó 18 méter széles emeletes, magastetőű épületrész telepítése, melyhez a Rákóczi fejedelem útja felől véghez egy földszintes folyosó csatlakozik. 2 oldalán különböző funkciók kaptak helyet, az északi oldalon helyezkedett el a szerviz, a konyha, kábhelyiség, igazgatóság, kiállítóter, melyek az alap funkcióhoz szervesen kötődtek. A földszintes közlekedőhöz csatlakozott a később építhető, lazán kapcsolódó funkciók. A Mikszáth Kálmán utca felé a zártan épületekhez illeszkedve kerítés lett tervezve, mely nyugati oldalon sziluétvart zárt le. Kiseb belső terek udvarok is kialakultak a különböző épületek között a tervben, azonban a színház és az uszoda végül nem épült meg.
Építéstörténet (rövid) (AKKOR)	
Kb. 1700 karakter, mely összefoglalón bemutatja az épület létrejöttének folyamatát, alkotói megközelítést ad az épület jellemző szerkezeti és egyedi minőségi formálásáról...	A Reimholz Péter által tervezett épület funkciója szinte megegyezik az építési állapottal. Jelenleg itt található a Mikszáth Kálmán Művelődési központ, a Madách Imre Városi Könyvtár, illetve a Nógrád Megyei SZC Szent-Györgyi Albert Technikum is. Az épület szinte teljes mértékben megőrizte eredeti állapotát, csak kisebb felújítások történtek ám ezek a homlokzatokat nem érintették, így kívülről ugyanígy néz ki, mint átadásakor, melynek jellegzetes eleme a téglahomlokzatburkolat. A belső részben 2004-ben történtek át a főzőkonyha és étterem részt, mely jelenlegi állapotában találokonyháként és étteremként funkcionál. A balassagyarmati tervező által javasolt tervet maga Reimholz Péter is elfogadta, így valósult meg az átalakítás. Az épülethez tartozó színház meg nem épülése miatt a kamaterem telti be jelenleg a színházterem funkciót is. Fokozott igénybevétel miatt azonban 2007-ben tartózkodott felújításokra szorult. 2008-ban az iskola meglévő épülete mellé egy új tornaterem került megnevezése, majd megépítése, mely az eredeti épülethez hasonlóan téglahomlokzatburkolatot követi, kortárs kivitelben. Az együttes által közbezárt udvarra néző homlokzatok is hasonlóan téglaburkolatúak, illetve ide néznek a különleges kör alakú nyílászárók is. Az
Építészeti leírás (összefoglaló) (MOST)	
Kb. 1700 karakter, mely értékeli az épület jelen állapotát	
az alább következő építészeti-műszaki adatok felhasználásával és az épület bejárásakor szerzett tapasztalatok alapján.	

2

BME ÉPÍTÉSZMÉRNOKI KAR ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKI TANSZÉK
MODERN MAGYAR ÉPÍTÉSZET - FELVÉTELEZÉSI ADATLAP 2021

Fotódokumentáció
Archív képek
publikációkból, egyéb
forrásokból !!!

Archív fotók 01
Forrás: <https://www.facebook.com/Balassagyarmat-anno-513608582069787/>

Archív fotók 02
Forrás: <https://www.facebook.com/Balassagyarmat-anno-513608582069787/>

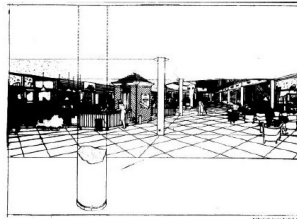
9

BME ÉPÍTÉSZMÉRNOKI KAR ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKI TANSZÉK
MODERN MAGYAR ÉPÍTÉSZET - FELVÉTELEZÉSI ADATLAP 2021

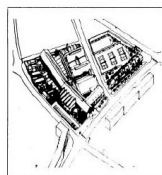
Épület publikációból
ismert
további rajzai:
metszet,
helyszínrajz,
reiszterrajz stb.

A jelölti terv vázlatos rajza

A jelölti terv tervrajza

A jelölti terv vázlatos rajza

7

BME ÉPÍTÉSZMÉRNOKI KAR ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKI TANSZÉK
MODERN MAGYAR ÉPÍTÉSZET - FELVÉTELEZÉSI ADATLAP 2021

Fotódokumentáció saját
képekkel !!!
Összességben - minden oldalról
és utcai-síri szimuláció
tárolásból,
ortogonális homlokzati képek,
elérő homlokzati szimuláció,
nyílászárók, ajtók, kapuk teljes
képe és részletei,
bejárat kialakítás,
bejárat előtér-előcsarnok
felhasználási módja,
visszatérítés a bejárat felé,
előtér-előcsarnok,
levegőtér és szellőztető
rendszer,
lift és lépcső,
tárolási-területi állomás, ...
emelési folyosói kép,
kiosztószoba tér-terem
(előcsarnok, tárgyaló,
étterem) átfogó képe és
részletei,
általános „szoba” képe,
udvari képek fém tematikában.

KB 30 kép...

PRIVÁT TEREKRŐL ÉS
HASZNÁLOKOR FOTÓ
NEM KÉSZÜLHET!

13

BME ÉPÍTÉSZMÉRNOKI KAR ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKI TANSZÉK
MODERN MAGYAR ÉPÍTÉSZET - FELVÉTELEZÉSI ADATLAP 2021

29

A 2021–2024. évek őszi és tavaszi szemesztereiben a kutatásvezető BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék oktatási tevékenységében mintegy 650 épület helyszíni szemléje történt meg, adatlapos feldolgozáson alapuló értékelését egységesen rendszerezett anyagként készítették el a hallgatók a kutatásvezető Vukosavljev Zorán és Karácsony

Rita segítségével. A győri Széchenyi István Egyetem Építészettörténeti és Városépítési Tanszéken Veöreös András tanszékvezető egyetemi docens párhuzamosan futó kutatásában a vizsgált korszak buszpályaudvarait kereste fel – a műegyetemi hallgatók a közös platformon vezetett módszertan szerint mintegy 40, a győri képzés hallgatói közel 25 közlekedési infrastruktúra épület felmérésével járultak hozzá az emléktanyag gazdagításához e közlekedési épülettípussal. A Debreceni Egyetem építészképzése felől Szentirmai Tamás Építészeti Tanszék egyetemi docens tanszékvezetői támogatásával Kovács Péter és Keller Ferenc oktatók szisztematikus örökségfelmérő munkájából kéttucatnyi épület dokumentálásával járultak hozzá az adatbázis szélesítéséhez.¹³

Az első felmérési ütemekből egyértelművé vált, hogy az emléktanyag strukturált fejlesztését nem csak tudományos alapon (korszak, terület, építészirodák), de az építészszakmai jellegzetességekre is fókuszálva határozott irányokkal is tartani szükséges. A feltárni kívánt épületanyagban külön kiemelt figyelmet kaptak az eltérő korszakok lakó- és iskolaépület típusai, valamint a művelődési létesítmények. Ezen épületcsoportoknál a kritikai előválogatás alapján jobban biztosítható(nak mutatkozik) a beérkező dokumentációkból a szakmai-tudományos feldolgozásban (majd) az átfogó tendenciák megismerhetősége és pontosabb értékelése.

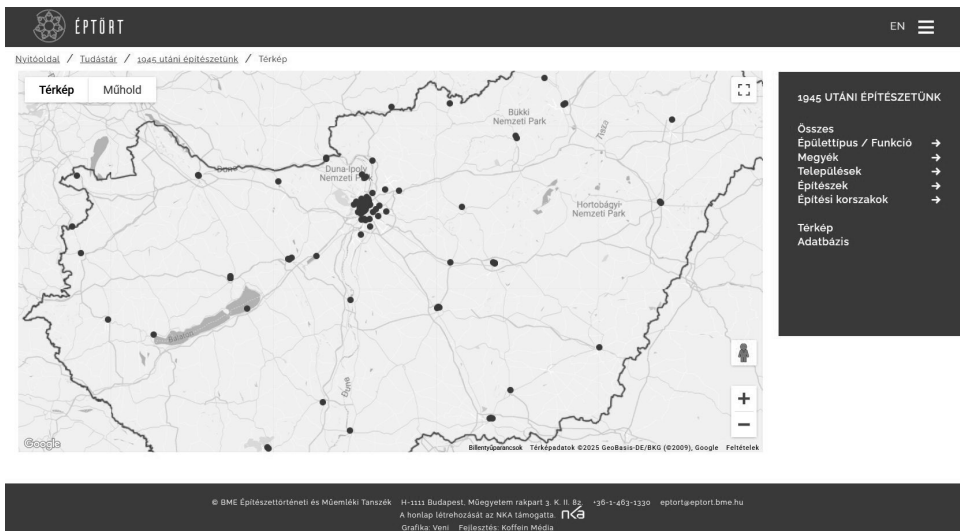
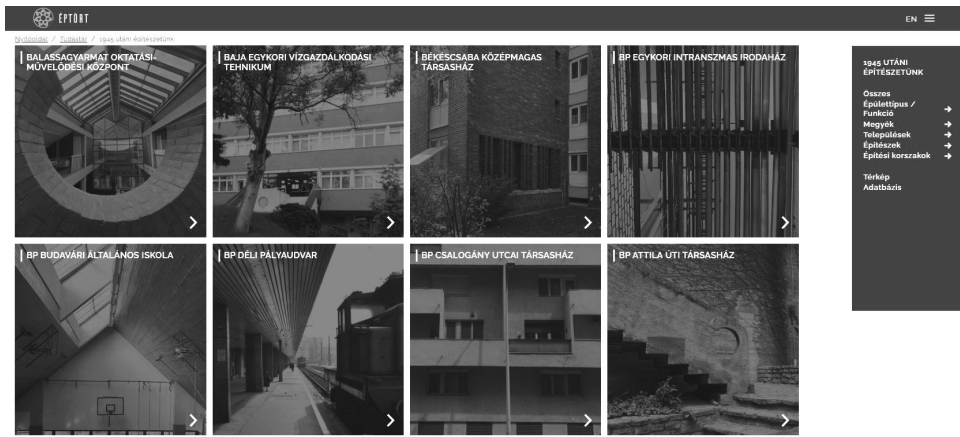
EREDMÉNYEK

A hallgatók által készített felvételezési anyagok rendszerezése és kutatási alapú feldolgozása folyamatos munkával történik. Az esszé jellegű értékelő szövegek biztosítják az adatolás és a képi (archív valamint mai fotó) dokumentáció mellett azt a legfontosabb eredményt, mely a személyes-szubjektív olvasatát adja az épületeknek – a szakmai alapú elköteleződés és kritikai látásmód megjelenítését. A publikálásra előkészítés (még egy oktatási adatbázis esetén is) lényeges és el nem hagyható folyamateleme a szöveggondozás. A projektben résztvevő (oktatói) személyek mellett a rangosabb publikációs anyagok előkészítését szakemberek bevonásával végeztük el. A szakmai szöveggondozás a szerzők eredeti személyes olvasatban megjelenő gondolatait nem korrigálták – ez kiemelten fontos a személyes-szubjektív viszony kiépítésének módszertana szempontjából. A kutatásban résztvevők válogatásával egy 100 tételből álló első adattári anyag közreadása történt meg digitális platformon.

E repozitórium adattáras alapú, kereshetőséget biztosító struktúrával létrehozott honlapfelület. Az adattár jellegéből adódóan mind tudományos-szakmai kutatói érdeklődésre, mind „laikus” megkeresésekre számíthatunk – ennek megfelelő a kialakítása is. A jellegzetes adatmezők feltüntetése mellett az adatrögzítést és ismertetést végző szerzők személyes (szakmai alapú) írásai jelennek meg, valamint a böngészhető archív és mai állapotörögzítő fotódokumentációk adnak teljesebb képet a vizsgált épületről. Az egyes épületeket bemutató oldalak csoportosítására/leválogatására nyílik lehetőség az adatbázis-keresőkkel: építész, település, építési korszak, épülettípus alapján tekinthetjük át a repozitóriumban megjelenített épületeket. Az adattáras címkés válogatás mellett térképes megjelenítésű felület is rendelkezésre áll.

A repozitórium oldalképeinek gyűjteményes áttekintését itt közreadjuk. A Tanszék digitális gyűjteményei az alábbi linken érhetőek el: <https://eptort.bme.hu/tudastar/1945-utani-epiteszetunk/>.

¹³ Az észak-kelet-magyarországi régióközpontban zajló kutatások alapja: Kovács–Keller, 2018.

Repozitórium oldalnézetei

MAI
SZEMMEL

BÉKE UTOAI 16
TANTERMES
ÁLTALÁNOS ISKOLA
SZEGED I (1963-1966)

ÉPÍTÉS |
Tarnai László (1933-2005) / ÉM.
Szegedi Tervező Vállalat
SZÖVEG | FOTÓ |
Szabó Dorottya
ARCHÍV: MÉ 1967/3

ROVAT SZERKESZTŐ:
Yukasz János Zoltán

[illegible]

NETSJET 2023/3 MAI SZEDNEL 11

[illegible]MAI
SZEMMEL

MŰVELŐDÉSI
KÖZPONT ÉS
12 TANTERMES
KÖZÉPISKOLA,
BALASSAGYARMAT
XI. | (1984-1989)

ÉPÍTÉSZ | Holmholz Péter
SZÖVEG | FOTÓ | Juszti Fanni
ARCHÍV | Műszaki Tervezés 1986/4
és ER

RÖVTSZERKESZTŐ |
Működés dátuma: 2021

[illegible][illegible]

CÉLCSPORTOK

14 Váncza, 2021.; Imre, 2021.; Kis, 2021.; Salacz, 2021.; Veres, 2022.; Illés, 2022.; Túri, 2022.; Balogh, 2022.; Érsek, 2023.; Péntes, 2023.; Szabó, 2023.; Belle, 2023.; Dombrowszky, 2023.; Csanády, 2023.; Juszti, 2024.; Molnár, 2024.; Csanádi-Szikszay, 2024.

15 Karácsony, 2021.; Vukoszávlyev, 2021.; Vukoszávlyev, 2022a.; Vukoszávlyev, 2022b.

16 Veöreös, 2022.; Karácsony, 2022.; Vukoszávlyev, 2022c.

épületek tulajdonosai, intézményi fenntartói a hallgatókkal együtt járták végig az épületeket, a használói szemlélet és az építészettörténeti kutatás szakmai területei is találkozhattak ezáltal, a gyakorlat és az elmélet közötti tapasztalatcsere is megvalósulhatott – így együtt már mintegy 1250 ember részvételével.

Az épületek megismerése, az értékek felfedezése és megértése a személyes viszony pontosabb megfogalmazását segítik, a lokális vagy regionális kultúrához kötődést, a személyes és közösségi identitást erősítik. Talán ez a legfontosabb értéke a több száz embert megmozgató, bevonó folyamatnak.

Az öt és félszáznál több épület dokumentálásából létrehozott adatbázis további kutatási eredmények létrejöttéhez járul hozzá. A kutatásvezető intézmény saját oktatási honlapfelületén megjelenő kereshető adattár könnyen elérhető, rendszerezett anyagot mutat fel szakmai és laikus érdeklődők számára is. A 2024. év elején publikált, 100 épület megjelenésével indult adattár folyamatosan bővíthető – a jelentésszerű dokumentatív anyagon keresztül az építészeti kultúra, az épített örökség iránt érdeklődő szélesebb társadalmi csoportok is megszólíthatóak, elérhetőek, bevonhatóak az emléktanyag vizsgálatába. Nemkülönbön állapotörögzítő és -leíró jellegéből adódóan klasszikus topografikus kutatások bázisát is jelentheti – az örökséggondozás szélesedő közege számára. Mindezzel fel lehet hívni a figyelmet egy méltatlanul alulreprezentált örökség-csoportra, mely nem csak az építészek számára érték, hanem az azokat használók részére a jobb megismerésen keresztül értő viszony kialakítását is szolgálja. E folyamat befogadó látásmódra és elkötelezettséggel folytatható értékvédelmi gondolkodásra nevel.

Az intézményi együttműködés szélesedésével és a szakmai kapcsolatok megerősödésével 1945 utáni építészetének adattára egységes adatolási szempontrendszerrel rendezetten bővíthető, a digitális adatbázis elérhetősége az építészképző műhelyekben folyó szakmai tudományos munka láthatóságát növelheti, az oktató-kutató helyek összefogásával megvalósítható újabb kutatási irányok eredményességét növelheti – az információk átadásával és láthatóságának növelésével modern és későmodern építészeti korszakaink alaposabb megismeréséhez és (kritikai attitűddel) értékeléséhez biztosíthatunk alapot. A tervezett együttműködések újabb projektalapú munkákban bontakozhatnak ki: erre kísérlet az ICOMOS MNB szervezésében nyáron megvalósítani tervezett 54. Műemlékvédelmi Nyári Egyetem.

A tanulmányban elemzett módszertan kialakítását, az adatbázis felépítését, a bevont személyes közreműködést a Nemzeti Kulturális Alap Örökségvédelmi Kollégiuma "Tudásbázis létrehozása hazai építészetünk 1945–89 közötti időszakáról – kooperációs részvételi kutatás az 1945 utáni építészeti örökségünk dokumentálására" (szerződésazonosító: 207113/00117) projekt támogatás biztosította.

IRODALOMJEGYZÉK

BALOGH Boróka

2022 *Társasház, Attila út 17. Budapest (1959–1962) Építész: Schmidt Lajos (1931–1973). Metszet 2022/6. 7.*

BELLE Mariann

2023 *Irodaház, Mosonmagyaróvár (1973–1975) Építész: L. Nyíri Vera, Varga László. Metszet 2023/4. 7.*

BÓDYNÉ MÁTÉ Ildikó

- 2022 *Modern műemlékek? Gondolatok az 1945 után épült műemlékek kapcsán.* Műemlékvédelem LXVI (2022) 2–3. 151–169.

CSANÁDY Anna Dorottya

- 2023 *Fővárosi Növényvédelmi Állomás, Budapest XI. (1969–1974) Építész: Tiry György (1927–2005).* Metszet 2023/6. 17.

CSANÁDI-SZIKSZAY Györgyi

- 2024 *Cseppkő Gyermekotthon, Budapest II. (1960–1964) Építész: Preisich Gábor (1909–1988).* Metszet 2024/3. 11.

DOMBROVSZKY Zsófia

- 2023 *Királyerdei Művelődési Ház, Budapest (1971–1975) Építész: Csizmadia Nándorné.* Metszet 2023/5. 9.

ÉRSEK Máté

- 2023 *Autóbusz-állomás, Nagykanizsa (1963–1970) Építész: Petrucz György.* Metszet 2023/1. 7.

FERKAI András

- 1998 *Építész a második világháború után.* In: Sisa József – Dora Wiebenson (szerk.): *Magyarország építészetének története.* Vince Kiadó, Budapest. 305–329.

FERKAI András (ed.)

- 2000 *Jánossy György építőművész.* 6Bt, Budapest0.

ILLÉS Veronika

- 2022 *Irodaház az új városközpontban, Szolnok (1962–65) Építész: Sallai Mihály.* Metszet 2022/4. 3.

IMRE Sára

- 2021 *BKV-irodaház, Budapest (1973–1977) Építész: Dianóczki János (1928–1991).* Metszet 2021/3. 11.

JÉKELY Zsolt–SÓDOR Alajos

- 1980 *Budapest építésze a XX. században.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

JUSZTIN Fanni

- 2024 *Művelődési központ és 12 tantermes középiskola, Balassagyarmat (1984–1989). Építész: Reimholz Péter.* Metszet 2024/1. 5.;

KARÁCSONY Rita

- 2021 *Bp. XIII., Fiastyúk utcai lakótelep, alközpont (1973) Építész: Krivátsy Ádám, Mester Árpád.* Metszet 2021/2. 9.
- 2022 *A dániasok – Dániai és svédországi inspirációk és azok hatása az 1940-es, 1950-es évek hazai építészetére.* Műemlékvédelem 2022/2–3. 69–81.

KIS Alexandra Éva

- 2021 *Képzőművészeti iskola tanműhelye, Szeged (1960–1963) Építész: Tarnai István (1933).* Metszet 2021/4. 13.

KOVÁCS Péter–KELLER Ferenc (szerk.)

- 2018 *Debrecen modern építésze 1945–75. (DE-MK Építészmérnöki Tanszék MSc 2017.)* Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

LAMPEL Éva–LAMPEL Miklós–KLEIN Rudolf

- 2001 *Kortárs építészeti kalauz.* Vertigo, Budapest.

LŐRINCZI Zsuzsa

- 2002 *Építészeti kalauz. Magyarország (vidéki) építésze a 20. században.* 6
BT Kiadó, Budapest.

LŐRINCZI Zsuzsa–VARGHA Mihály (szerk.)

- 1997 *Építészeti kalauz. Budapest építésze a századfordulótól napjainkig.* 6
BT Kiadó.

MOLNÁR Anikó

- 2024 *Csipkeházak, Zalaegerszeg (1972–1978) Építész: Vadász György (1933–2024).* Metszet 2024/2. 9.

PÉNZES Klaudia

- 2023 *Négylakásos teraszház a Rózsadombon (1965–1969) Építész: Varga Levente (1939–2019).* Metszet 2023/2. 11.

PRAKFULVI Endre–HAJDÚ Virág

- 1996 *Építészet és tervezés Magyarországon 1945–1959 – Architecture and planning in Hungary 1945–1959.* Országos Műemlékvédelmi Hivatal – Magyar Építészeti Múzeum, Budapest.

SALACZ Ádám

- 2021 *Buszpályaudvar, Balatonalmádi (1976) Építész: Nyíri Mária, UVATERV.* Metszet 2021/6. 17.

STILLER, Adolf (ed.)

- 2014 *Ungarn – Bauten der Aufbruchszeit 1945–60 Hungary – Architecture in the Era of Awakening.* Mury Salzmann Verlag, Salzburg-Wien.
2017 *Ungarn II – Architektur der langen 1960er Jahre. Hungary – Architecture of the long 1960s.* Mury Salzmann Verlag, Salzburg-Wien.

SZABÓ Dorottya

- 2023 *Béke utcai 16 tantermes általános iskola, Szeged (1963–1966) Építész: Tarna László (1933–2005), Szegedi Tervező Vállalat.* Metszet 2023/3. 11.

SZENDRŐI Jenő

- 1965 *Ipari építészetünk.* Műszaki Kiadó, Budapest.

SZENDRŐI Jenő (et al.)

- 1972 *Magyar építészet 1945–1970.* Corvina Kiadó, Budapest.

TÚRI Levente

- 2022 *Hercules-villa védőépületei, Budapest (1958–1967) Építész: Hegyi Lajos.* Metszet 2022/5. 13

Vallomások...

- 1996 *Török Ferenc.* Kijarat Kiadó, Budapest.

VÁNCZA Márk

- 2021 *Gérce, Klubház (1973) Építész: Tolnay Lajos (1929–2014).* Metszet 2021/1. 9.

VEÖREÖS András

- 2022 *Korszakos érték a buszpályaudvarokon.* Műemlékvédelem 2022/1. 58–68.

VERES Zsuzsanna

- 2022 *Társasház a Gyorskocsi utca 22–24. alatt, Budapest (1966–1968) Építész: Jánossy György (1923–1998), Hrecska József.* Metszet 2022/2. 13.

VUKOSZÁVLYEV Zorán

- 2021 *Erdei Művelődés Háza, Mogyoró-hegy, Visegrád (1984–1988) Építész: Makovecz Imre (1935–2011). Metszet 2021/5. 19.*
- 2022a *Új városközpont, Kelenföld, Budapest, 1969–1980 Építész: Zilahy István (1917–1993), Bada József. Metszet 2022/1. 9.*
- 2022b *Radelkis Ktsz irodaháza Óbudán, Budapest (1969–1973) Építész: Csík-vári Antal, Iparterv. Metszet 2022/3. 13.*
- 2022c *A modern mai szemmel – Egyetemi kutatási program a '45 utáni építészetünk értékvédelméért. Műemlékvédelem 2022/2–3. 129–142.*

XX. századi műemlékek és védelmük.

- 1996 *A 26. Egri Nyári Egyetem előadásai 1996. július 1–9. Egri Nyári Egyetem Intéző Bizottsága – Heves megyei TIT – Országos Műemlékvédelmi Hivatal, (h.n.)*